

debats
EurQpa Social

RELATORIA

ELS DRETS SOCIALS AL
CENTRE DE LA NOVA
AGENDA EUROPEA:
**REFORÇANT LA
INCIDÈNCIA DE LA
SOCIETAT CIVIL I
ELS GOVERN LOCALS
I REGIONALS**

Organitzen

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

Catalunya
Internacional

En col·laboració:

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials
i Inclusió

Diputació
Barcelona

Ajuntament de
Barcelona

PRESENTACIÓ

La cinquena edició del **debat Europa Social** va tenir lloc a Barcelona el 10 de desembre de 2024, coincidint amb el Dia Internacional dels Drets Humans, amb el títol **“Els drets socials al centre de la nova agenda europea: reforçant la incidència de la societat civil i els governs locals i regionals”**. El debat va analitzar l'evolució i el futur de l'agenda social europea a la llum de les transformacions viscudes durant l'any 2024 arran de les eleccions al Parlament Europeu i la formació d'un nou col·legi de comissaris, com també la relació d'aquests processos amb l'actual context polític, social i econòmic.

La benvinguda institucional va anar a càrrec d'**Enric Morist**, president de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, **Laura Foraster**, directora general de Catalunya Internacional i **Josep Antoni Rom**, rector de la Universitat Ramon Llull.

Isaac Romero, periodista i director de “Dívik Connectar i comunicar” va ser l'encarregat de conduir l'acte.

El debat es va estructurar a l'entorn de dues taules rodones, la primera de les quals va tractar la implementació de les polítiques socials europees del 2019 al 2024 i els condicionants de la nova legislatura. Aquesta va comptar amb la participació de **Maria Nikolopoulou**, vicepresidenta del Grup d'Igualtat i de la secció NAT (agricultura, desenvolupament rural i medi ambient) del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE), **Danijel Čubelić**, vicepresident de la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme (ECCAR), **Carlos Susías**, president de la Xarxa Europea contra la Pobresa (EAPN) i EAPN-Espanya, i **Pilar Muro**, professora de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals de Blanquerna - Universitat Ramon Llull.

La segona taula es va centrar en temàtiques específiques de la nova agenda social i va comptar amb **Hamza Bennis**, responsable de treball, digitalització i serveis públics del Consell Europeu de Municipis i Regions, **Ana Martínez** membre de la xarxa Da Migra (Alemanya), **Bàrbara Mitats**, responsable de programes i serveis federatius de la Federació Salut Mental Catalunya i **Raffaella Scalisi**, coordinadora de relacions internacionals i projectes estratègics de Torino Social Impact (Itàlia). Va cloure l'acte **Mònica Martínez Bravo**, consellera del Departament de Drets Socials i Inclusió de la Generalitat de Catalunya.

Els debats Europa Social són una iniciativa conjunta de la Taula del Tercer Sector Social de Catalunya i Catalunya Internacional per apropar l'actualitat i els reptes de la Unió Europea al sector social català i compten amb la col·laboració de la Facultat d'Educació Social i Treball Social de la Fundació Pere Tarrés - URL i amb el suport del Departament de Drets Socials i Inclusió, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona.

A continuació, es detallen els principals temes i conclusions de la jornada.

1. ANALITZAR ELS REPTES

El debat va abordar la **trajectòria recent de l'agenda social europea i el seu potencial desenvolupament en la legislatura 2024-2029**, atenent la influència dels condicionants externs però també interns i de les pròpies institucions comunitàries. El debat es va dividir en dues taules rodones que pretenien analitzar aquesta situació des de punts de vista complementaris: el comunitari i el territorial.

La resposta a les crisis institucionals, econòmiques i geopolítiques han condicionat el desenvolupament del projecte comunitari. A hores d'ara, segons Maria Nikolopoulou (Comitè Econòmic i Social Europeu), la Unió Europea encara **no disposa dels mecanismes necessaris per abordar les crisis que té per davant**. Carlos Susías de la European Anti Poverty Network va emfatitzar que aquestes crisis **són moltes, s'encavalquen a les precedents** a les que encara no s'ha donat resposta i han tingut impactes desiguals depèn del lloc o el col·lectiu.

El **desenvolupament d'un Pilar Europeu de Drets Socials robust** ha vingut a la ment de moltes de les ponents en referència a aquesta idea, donada l'estreta relació entre l'empitjorament de les condicions de vida, l'alça de les desigualtats i la transformació de les democràcies europees, a l'ombra dels discursos d'odi. L'alça dels **discursos d'odi ja està afectant nombrosos col·lectius** i un d'ells són les dones migrades, com va recordar la representant de Da Migra Ana Martínez.

El creixement de les desigualtats també ha tingut un major impacte en **els col·lectius en major risc d'exclusió - com la infància o persones amb experiència de salut mental** - exacerbant les carències materials severes i el malestar emocional de la ciutadania (Pilar Muro de la Universitat Ramon Llull). La Bàrbara Mitats de la Federació Salut Mental Catalunya va compartir les recomanacions del projecte CoAct en aquest sentit, destacant **els determinants socials de la salut mental com un factor clau que lliga desigualtat i salut mental**, encara que el tractament global de la salut mental té molts altres fronts.

En termes estructurals, la **pobresa afecta un quart de la població europea** i aquesta apareix com una de les prioritats principals de la ciutadania juntament amb la salut; tanmateix, **no està al mateix nivell d'atenció política que altres agendes** quan ens fixem en les iniciatives liderades des de les polítiques

públiques comunitàries i cal revertir aquest funcionament contracíclic, segons Carlos Susías.

L'**alça del racisme**, esperonada pels discursos d'odi, està sent contestada per moviments socials emergents arreu de la geografia europea: un aspecte prometedor segons Danijel Čubelić, que recollia Enric Morist, president de la Taula del Tercer Sector afegint que, tot i haver estat recollit per les institucions europees en una nova estratègia sectorial, també **va posar en qüestió el Pacte Europeu de Migració i Asil i la gestió dels fluxos migratoris a les fronteres**.

Cal anar en compte amb la perspectiva utilitària de la migració, lligant-la només a motius laborals, el que pot revertir negativament en el procés d'inclusió i l'estabilitat de col·lectius com el de les dones migrades, tal i com va recordar Ana Martínez de la xarxa Da Migra. La qüestió del racisme és una amenaça greu per la cohesió social; **genera la sensació de ser "ciutadans de segona"** i aliena bona part de la ciutadania europea d'allò públic.

En relació amb les grans transicions globals, **el repte d'impulsar les transicions verda i digital** de la Unió Europea des d'una òptica d'inclusió i generació d'oportunitats intergeneracionals està sent posada en qüestió i farà falta seguir els compromisos dels estats els propers anys, especialment per fer front a la crisi ecosocial. Tant Maria Nikolopoulou com Carlos Susías i Pilar Muro van fer esment a **l'impacte desigual d'aquestes transicions**, vinculat també a reptes de benestar emocional i fragilitat econòmica que cal abordar abans que els impactes siguin majors. Hamza Bennis va parlar específicament de la relació amb la bretxa digital i va posar exemples del potencial dels governs locals i regionals per abordar-la.

En conclusió: no es pot parlar de reptes lligats a l'avenç de l'agenda de drets socials europea **sense fer esment a les retallades i la situació pressupostària**, que també ve condicionada pels discursos d'odi i les forces polítiques que els alimenten, i condicionen els recursos públics destinats a la promoció dels seus valors. Xarxes com Da Migra ho han detectat en relació amb els ingressos dels seus membres arreu del territori, fet que posa en perill dispositius d'atenció a dones gestionats per les entitats.

2. CONTEXTUALITZAR EL ROL DEL TERCER SECTOR SOCIAL EN LA GOVERNANÇA I PROMOURE UNA MILLOR COL·LABORACIÓ MULTI-ACTORAL I MULTINIVELL

La crisi de la COVID-19 va demostrar que la Unió **podia dotar-se de mecanismes per promoure un altre tipus de polítiques i prioritzar** la qualitat de vida de la ciutadania. Aquestes innovacions haurien de servir d'inspiració avui per reclamar un major desenvolupament de l'agenda dels drets, si bé és cert que abans caldria **considerar el recull de mancances i oportunitats que cada tipologia d'actors portaria a la taula** abans de definir un full de ruta.

Des de la perspectiva dels estats membres, i segons Carlos Susías, la **mirada territorial** encara és un dels principals factors que estan condicionant la gestació de la nova agenda política de la Unió. Així, cal analitzar bé **el paper de les desigualtats i els interessos particulars** subjacents dels "blocs dins del bloc"; no és el mateix el que pensa Espanya que Alemanya o Letònia sobre cada qüestió.

En el marc dels estats membres, **els governs locals i regionals s'estructuren en xarxes**; algunes d'elles generalistes, com el Consell Europeu de Municipis i Regions (representada per en Hamza Bennis), d'altres sectorials, com la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme i la Discriminació (aquesta per en Danijel Ćubelić). Aquestes xarxes són espais d'intercooperació entre els municipis i les regions amb un **gran potencial d'incidència política i de foment de la innovació pública**, que compten amb el tercer sector social com un aliat natural. De manera general, també defensen **la descentralització i el principi de subsidiarietat com un pilar del bon govern a la Unió Europea**.

La Unió disposa de **mecanismes de participació i co-creació amb els agents econòmics i socials de primer ordre**, institucionalitzats en el marc del diàleg social europeu. Ara bé, Nikolopoulos va alertar en la seva intervenció que posicionaments treballats en el marc del Comitè Econòmic i Social Europeu queden en paper mullat si és té en compte **el poder desmesurat dels grups que re-**

presenten els interessos de grans corporacions en àmbits clau per l'agenda social o ecològica.

La **societat civil europea també s'estructura en xarxes territorials**. El debat va comptar amb la participació de dos actors interessants en aquest sentit; d'una banda l'**organització dels moviments feministes i antiracistes alemanys Da Migra**, que agrupa i defensa més de 60 organitzacions de dones arreu del territori federal. Da Migra és una veu d'incidència política activa en àmbits com la inserció sociolaboral, les violències masclistes o la salut i els drets sexuals i reproductius.

De l'altra, la **Federació Salut Mental Catalunya que dinamitza un grup de 80 entitats** que duen a terme tasques complementàries a la xarxa pública de la salut mental des de l'apoderament de les persones amb experiència de salut mental. La mateixa federació també proposa accions d'incidència política i enfortiment dels membres.

Però també existeixen **espais de col·laboració multi-sectorial per afavorir la millora de les polítiques i la innovació social** i l'experiència del Torino Social Impact, a la regió italiana del Piemont, n'és un bon exemple. La seva representant al debat, la Raffaella Scalisi va descriure el Torino Social Impact com una plataforma per afavorir l'emprenedoria social i la inversió d'impacte, que articula aliances territorials de més de 340 actors públics, privats, socials i universitaris a la regió.

En el marc de l'educació superior, s'estan veient grans progressos respecte a la **integració de les universitats en xarxes i espais de cooperació mútua, com les aliances universitàries europees**. Aquest projecte, capitanejat per la Comissió Europea i que a Catalunya protagonitzen universitats com la Ramon Llull, afavoreix la integració dels sistemes de docència, recerca i impacte social. El **potencial d'aquestes xarxes és enorme si es té en compte la seva capacitat d'estructurar la ciutadania europea, transformar les economies i estimular les aliances multi-sectorials** per donar respostes als reptes des de la innovació i el compromís social, recordava el rector Josep Rom de la Universitat Ramon Llull.

La governança de la Unió Europea seguirà coixa **si no s'estructuren millors mecanismes per promoure la participació dels actors locals i de la societat civil territorial**, va insistir Laura Foraster, directora general de Catalunya Internacional. La Maria Nikolopoulou va esmentar les mancances dels orga-

nismes i les agendes públiques de la Unió Europea en relació amb el **funcionament dels processos de consulta institucionalitzats** però, també i de forma més general, a la territorialització de les agendes i els debats europeus d'acord al que "està passant" a cada ciutat i poble de la Unió, com va emfatitzar Danijel Ćubelić.

3. IDENTIFICAR VIES DE PROMOCIÓ I MILLORA

Segons Carlos Susías, la **negociació del nou marc financer plurianual definirà el futur del projecte comunitari els propers anys**, entès com un factor estructural de l'execució de les polítiques públiques als estats membres i, especialment, en relació amb el **desenvolupament de l'agenda social**, que en podria sortir perjudicada. A la llum de l'increment de la despesa militar, les retallades pressupostàries i la crisi: quants recursos i quina gestió es proposarà a través del nou Fons Social Europeu? Quina mena de seguiment podran assumir les estratègies nacionals contra la pobresa, inclosa la Garantia Infantil? Com s'assegurarà el seguiment dels projectes executats amb fons Next Generation, impulsant les accions en àmbits clau com la transició ecològica o la transformació digital?

En aquest sentit, la nova **Estratègia Europea contra la Pobresa** i el nou **Pla Europeu per l'Habitatge** seran dues proves de foc per valorar si la Unió pot donar respostes efectives a reptes compartits dels estats membres que requereixen de coordinació i gestió de molts més recursos dels que s'han portat fins ara. Experiències com la de Torino Social Impact i el projecte "Home for All" demostren que, des dels territoris, ja s'han posat a prova **models alternatius per promoure polítiques d'habitatge més robustes i ambicioses** a partir de la col·laboració públic-social-privada, incidint en aquest cas en la inversió d'impacte.

L'**avenç de les grans transicions** també ha de comptar amb el **seguiment i la corresponsabilitat dels actors territorials**; Hamza Bennis va fer esment especialment a la transició digital en aquest sentit, que està impactant el funcionament dels governs locals i regionals de la Unió i la manera en què es relacionen amb la ciutadania. Per a Bàrbara Mitats, és l'hora de **lideratges valents que assumeixin riscos i superin conflictes d'interessos** per guanyar en qualitat de vida i millorar la democràcia i el sistema de protecció dels drets humans.

Els actors territorials i del tercer sector han de **promoure fronts comuns per assegurar una nova mirada de la inversió dels recursos** en favor de la cohesió social i la transformació inclusiva d'Europa davant les grans transicions (Mònica Martínez Bravo). La seva **cooperació en el marc de les institucions**

de consulta de la Unió, com el CESE o el Comitè de les Regions, és un primer camí a seguir per mirar d'estructurar nous consensos i estratègies d'acció a Brussel·les, segons Maria Nikolopoulou, Carlos Susías i Hamza Bennis.

D'altra banda, un dels altres principals potencials del tercer sector social rau en **el seu potencial per visibilitzar les veus de la ciutadania** i, especialment, els propis col·lectius que han vist els seus drets vulnerats - un aspecte sobre el qual Bàrbara Mitats, Danijel Ćubelić i Carlos Susías van fer-ne esment. Ana Martínez de Da Migra també es va referir a aquest aspecte des del rol que les entitats **tenen en "acostar" els debats europeus** i les grans agendes públiques a la realitat de la ciutadania, fent-les entenedores i rellevants per les seves vides.

La **promoció de polítiques i projectes transformadors inspirats en l'enfocament basat en drets humans**, centrades no només en promoure la inclusió sinó també en combatre els generadors d'exclusió, és una gran oportunitat que el tercer sector social i les seves aliances multisectorials haurien de saber aprofitar per regenerar la democràcia europea des dels territoris, va anotar el vicepresident de la xarxa ECCAR Danijel Ćubelić.

Segons Bàrbara Mitats, tot passa per fer pedagogia sobre els drets humans per estar en posició de poder protagonitzar-ne la seva defensa. Reforçar el compromís històric de la Unió amb **la lluita contra el racisme estructural** hauria de ser una prioritat d'incidència fonamental, juntament amb les reclamacions d'altres grups com el poble gitano, la igualtat de les dones i el col·lectiu LGTBIQ+, abordada a partir de convocatòries de finançament claus pel tercer sector social com els CERV. Segons Maria Nikolopoulou, és fonamental **lluitar no només per no perdre drets sinó també per ampliar-los i evitar que aquests es resignifiquin** a la llum dels canvis d'època que estem vivint; per exemple, no donant peu als discursos que posen en relació el repte demogràfic amb els drets sexuals i reproductius de les dones.

La representant del Torino Social Impact Raffaella Scalisi i de la Federació Salut Mental Catalunya Bàrbara Mitats van coincidir en **la seva mirada de la gestió d'impacte** com un factor de millora de les polítiques públiques: incorporar aquesta metodologia permetrà promoure millors polítiques públiques, introduint barems d'avaluació i eines de priorització en favor dels resultats.

Des de la perspectiva de les respostes, si bé és cert que la Unió està engegant nombroses estratègies i mobilitzant els recursos per implementar-les, farà falta

la participació adequada i, especialment, **el lideratge dels actors territorials per veure que arriben a bon port**. Aquí les i els ponents van fer esment a nombrosos exemples de com la cooperació entre aquests actors pot demostrar que “una altra manera de fer polítiques” no només és possible sinó també necessària: des del **suport dels governs locals als moviments antiracistes** de base (Danijel Čubelić), la **col·laboració entre universitats i el tercer sector social** per estimular la innovació social i l'impacte social de la recerca (Pilar Muro), les **comunitats d'impacte dels governs locals** que promouen xarxes com el CEMR (Hamza Bennis), la **col·laboració entre el tercer sector i la universitat sobre innovació en salut mental** al voltant del projecte CoAct (Bàrbara Mitats) o els projectes col·laboratius al voltant de la **innovació social i la gestió d'impacte** que s'impulsen al Torino Social Impact i el Piemont (Raffaella Scalisi).

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

**Catalunya
Internacional**

